

Helsingin nuorisofestivaali kylmän sodan maailmankartalla

J o n i K r e k o l a

Kylmä sota, sodankäynti ilman aseellista yhteenottoa, ilmeni suurvaltablokkien välisen jännityksen kiristymisenä eri aikoina (1947–1991) maapallon eri kolkissa. Eurooppa oli eittämättä kylmän sodan alkuvaiheen keskeisin näyttämö, kunnes 1960-luvulla siirtomaiden itsenäistyttyä suurvallat siirtyivät käymään kylmää sotaansa muihin maanosiin.

Jos kylmälle sodalle pitäisi nimetä symboliisin paikka, se olisi ilman muuta Berliini, jonka halkominen muurilla kesällä 1961, yli vuosikymmenen jatkuneen kriisin päätteeksi, konkretisoi rautaesiripun. Klassisimman kylmän sodan kaudella (1947–1962) konfliktit syttyivät Berliinin lisäksi sinne, missä suurvaltojen voimatasapainoa luotiin (kansandemokratiat) tai järkytettiin (Unkari, Kuuba). Kuuban ohjus kriisissä maailma kävi niin lähellä ydinsotaa, että kauhun tasapaino vakiintui vallitsevaksi olotilaksi.

Kun kylmän sodan tarkastelussa huomioidaan kulttuurinen ulottuvuus, kartalle ilmestyy lisää kohtauspaikkoja. Olympialaisissa suurvaltapolitiittinen jännite oli läsnä alkaen vuoden 1952 Helsingin kesäkisoista, joihin Neuvostoliitto

osallistui ensi kertaa. Kansainvälinen olympiakomitea pyrki pitämään politiikan jalon kilvoittelun ulkopuolella, mutta varsinkin 1970-luvun liennytysvaiheen päätyminen kisaboikotteihin Moskovassa 1980 ja Los Angelesissa 1984 osoitti epäonnistumisen (Hoberman 1986, 65–69, 127–133).

Kulttuurisen kylmän sodan kartalle kuuluvat myös kansainväliset nuorisofestivaalit, jotka olivat sosialististen maitten vastine olympialaisille 1940-luvun lopulta lähtien. Kulttuuri yhdistettiin urheiluun rauhan ja ystävyyden yleisinhimillisten tunnusten alla, ja mukaan kutsuttiin koko maailman nuoriso piittaamatta maailmankatsomuksellisista, uskonnollisista tai etnisistä eroista. Kaunis idea kilpistyi propagandasodaksi erityisesti idän ja lännen rajapinnoilla Berliinin (1951), Wienin (1959) ja Helsingin (1962) nuorisofestivaaleilla.

Suomi oli kylmän sodan globaalissa asetelmassa erityistapaus, sodan hävinnyt maa, jota ei miehitetty ja josta ei muiden Väli-Euroopan puskurimaiden tavoin tullut kansandemokratiaa. Neuvostoliitolle riitti luottamuksen ja turvallisuuden takeeksi YYA-sopimus. Sen puitteissa Suomesta kehittyi puolueeton, neuvostovaikutuksen alaisena länsi-integraatioon pyrkinyt maa, joka on joskus tulkittu Moskovan yhteiskunnalliseksi koelaboratorioksi. Puolueeton maaperä, jonka kehitykseen molemmat ideologiset leirit koettivat omilla keinoillaan vaikuttaa, tekee Suomen tapauksesta hedelmällisen kylmän

sodan tutkimuskohteen.

Tarkastelen tässä artikkelissa heinä-elokuun vaihteessa 1962 pidetyn Helsingin nuorisofestivaalin avulla, millaista Suomessa käyty kylmä sota oli. Miten nuorisofestivaalin kylmä sodan jännite syntyi ja miten se purkautui festivaalivii-kolla? Pyrin osoittamaan, että Helsingin nuorisofestivaali oli suomalaisittain poikkeuksellinen kansainvälinen suurtapahtuma, jota on suotta väheksytty kylmän sodan, Suomen ja Helsingin historiankirjoituksessa.

Kylmän sodan suurtapahtumaksi määrittelen kansainvälisen, suurvaltablokkien välistä momentasoista vuorovaikutusta sisältävän prosessin, joka on julkinen, kokoluokaltaan huomattava ja sisältää konfliktin elementtejä. Monet sodanjälkeisten vuosikymmenten poliittiset, taloudelliset tai vaikkapa tieteellis-tekniset hankkeet voidaan tulkita kylmän sodan vuorovaikutukseksi, mutta niitä toteutettiin usein salaa kulissien takana, piilossa päivänjulkisuudelta. Kulttuurinen kylmä sota sen sijaan oli julkista, joskaan ei aina uutiskynnyksen ylittävää mutta arkipäiväistä. Helsingin nuorisofestivaalia seurattiin tiiviisti sekä idän että lännen tiedotusvälineissä, joiden propagandistiset tulkinnat tapahtumista noudattelivat kylmän sodan jakolinjoja.

Kylmää sotaa ei seuraavassa käsitetä ainoastaan ulko- ja turvallisuuspolitiikaksi, jota suurvaltajohtajat, diplomaatit ja strategit hahmottelivat työpöydillään. Nuorisofestivaaleilla käyty kulttuurinen kylmä sota ulottui huipputasolta ruohonjuuritason käytännön toimintaan. Esimerkiksi Yhdysvaltain oikeusministeri Robert Kennedy otti henkilökohtaiseen seurantaansa Helsingin festivaalin vastaisen projektin, jonka käytännön toteuttajiksi rekrytoitiin tiedustelun ja propagandan ammattilaisten lisäksi kulttuuriväkeä ja kokemattomia amerikkalaisopiskelijoita (Wilford 2008, 146).

Kylmän sodan huipentuma Suomessa?

Sodanjälkeinen Suomi katsottiin lännessä Neuvostoliiton etupiiriin kuuluvaksi maaksi, mikä

ei tarkoittanut lännen mielenkiinnon herpaantumista. Kun Itä-Euroopan maat neuvostolaistettiin kansandemokratioiksi 1940-luvun lopulla, kommunismin vastainen toiminta Suomen harmaalla vyöhykkeellä koettiin yhä merkitykselliseksi. Suomea tuettiin kulttuurisesti, taloudellisesti ja moraalisesti, sillä Moskovan reaktiot poliittisiin tai sotilaallisiin toimenpiteisiin olisivat vaikeuttaneet Suomen herkkää asemaa. (Fields 2009, 73–79.)

Nuorisofestivaalit olivat kansainvälisiä kulttuuripoliittisia spektaakkeleita, joita oli järjestetty sosialististen maitten pääkaupungeissa vuodesta 1947 lähtien. Joukkoluonteiset kohtaamiset huipentuivat vuoden 1957 Moskovan festivaalilla, jonka puitteet parhaiten vastasivat myös määritelmää: spektaakkeli on esimerkiksi suureellinen mutta pintapuolinen juhla, joka saa voimansa vuorovaikutuksesta yleisön kanssa. Vaikka nuorisofestivaalien symboliset koodit ja tunnukset olivat neutraaleja ja yleisinhimillisiä (rauha ja ystävyys), spektaakkelin muoto-kieli oli dynaaminen, vaativa ja muutokseen tähtäävä. (MacAloon 1984, 243–244; Krekola 2002, 255–259.) Kenellekään ei jäänyt epäselväksi, että festivaaleilla sosialistiset maat tarjosivat parastaan maailman nuorisolle. Samalla ne tekivät tunnetuksi ideologiaansa ja markkinataloudelle vaihtoehtoista järjestelmäänsä.

Länsi tyytyi pitkään seuraamaan kommunistisiksi tulkittujen nuorisofestivaalien kehitystä ja hankaloittamaan länsimaisten nuorten osanottoa juhliin (Viitanen 1994, 212–219). Poikkeuksia olivat Berliinin itävyöhykkeellä vuonna 1951 pidetty festivaali, joka viritti koko Berliinin propagandasotaan, sekä Moskovan festivaali, joka tarjosi poikkeuksellisen mahdollisuuden päästä tutustumaan kommunismin pyhättöön ja neuvostokansalaisiin (Koivunen 2009, 51–54). Moskovan jälkeen festivaalit päätettiin siirtää puolueettomiin maihin, millä haluttiin osoittaa niiden riippumattomuus sosialistisista maista. Puolueettomat maat sallivat vastahakoisesti festivaalit maaperälleen mutta toivottivat yhtä lailla tervetulleeksi samaan aikaan järjestetyt länsimaiset vastafestivaalit. Lännessä festivaali-

lien levittäytyminen rautaesiripun länsipuolelle tulkittiin neuvostoekspansioiksi, joka pyrittiin patoamaan. Wienin ja Helsingin festivaaleista tuli kylmän sodan kulttuurisia konflikteja, koska länessä ryhdyttiin aktiivisesti vastustamaan hankkeita (Stern 1997, 112–121, 127–130; Wilford 2008, 141–148).

Itävalta oli ollut sodanjälkeisen vuosikymmenen osittain neuvostojoukkojen miehittäjä, mutta Suomeen sosialistiset maat eivät ennen nuorisofestivaalia eivätkä sen jälkeen jalkautuneet yhtä näytävästi. Helsinkiin tuli varovaisen arvion mukaan 3 500 sosialistisen maan festivaalidelegaattia, joita valvomaan tarvittiin lisäksi virallisia ja epävirallisia työntekijöitä. Yhteensä festivaaliin osallistui vajaat 12 000 ulkomaista vierasta, jotka edustivat 137 maata tai kansallisuutta (Festival attendance, 11). Wienin festivaali oli 18 000 osanottajallaan todennäköisesti suurin sosialistisen blokin joukkoluonteinen esiintyminen rautaesiripun länsipuolella koko kylmän sodan kaudella.

Suurvaltavastakohtien kärjistymistä Helsingin festivaalilla oli edesauttamassa DDR:n edellisyksyinen radikaali siirto, Berliinin muurin rakentaminen ja sitä seurannut kriisivaihe, joka ilmeni Suomessa noottikriisinä. Festivaalin aikana loppukesällä 1962 Nikita Hruštšev toteutti jo uhkapeliä, joka vei maailman ydinsodan partaalle Kuubassa lokakuussa (Taubman 2005, 541–551). Sitä ennen kansainvälinen mediahuomio kiinnittyi festivaaliviikon ajaksi Suomeen ja Helsinkiin.

Mitkä tapahtumat voisivat olla vaihtoehtoja Helsingin nuorisofestivaalille kylmän sodan huipentumana Suomessa? Osanottajien lukumäärässä yltää lähimmäs yltää vuoden 1952 olympiajuhla, johon otti osaa 4925 urheilijaa 69 maasta. Tapahtuma oli kuitenkin festivaalia suurempi, kun otetaan huomioon noin 90 000 kisaturistin vierailu olympiakesänä (Wickström 2002, 31–33). Suurvallatittelivät keskenään mitalisaaliista, mutta muuten kisat sujuivat konflikteitta hyvässä hengessä. Kansallisesti olympiakisat merkitsivät väliaikaista sisäpoliittista eheytyä ja Suomi-kuvan kiillottamista maa-

ilmalla (Kokkonen 2008, 279–284, 298–299). Kun olympiakisat Suomessa muistetaan menestyksenä, viimeisenä ”oikeana” urheilujuhla, Helsingin festivaali herättää ristiriitaisempia, kylmän sodan sävyttämiä mielikuvia.

Jos kylmän sodan kauden suurtaapahtumia arvioidaan niiden vaikuttavuuden kannalta, Helsinki yhdistetään automaattisesti vuoden 1975 Ety-huippukokoukseen. Euroopan sodanjälkeiset rajat ja jaot tunnustettiin liennytyksen ilmapiirissä, ja Itä-Euroopan sosialistiset maat sitoutuivat puolihuolimattomasti ns. kolmannen korin ihmisoikeusklausuuleihin. Ety-prosessi oli ns. toisen liennytykskauden huipentuma 1970-luvulla ja sellaisena yksi kylmän sodan kauden lämminhenkisimmistä kansainvälisistä kohtauksista. Ety-huippukokouksen osanottajien valtuuskuntiin kuului 550 jäsentä, joiden joukossa oli 34 Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtion tai puolueen johtajaa (Reimaa 2008, 150, 159).

Helsinki on niin ikään toiminut aserajoitusneuvottelujen kokouspaikkana (SALT I, 1969), neuvostovetoisen rauhanliikkeen kongressikaupunkina (Maailman rauhankongressi 1955 ja 1965, jossa oli 1500 osallistujaa 99 maasta) ja yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailujen isäntänä (1983; 1355 urheilijaa 153 maasta). Suomessa ei ole järjestetty partiolaisten kansainvälisiä suurleirejä (*World Scout Jamboree*), suurin kansallinen lienee vuoden 1979 Karelia-leiri, johon otti osaa 9000 partiolaista ja vierailijoita 20 maasta. Suurusluokaltaan nämä tapahtumat eivät vedä vertoja olympialaisille ja nuorisofestivaalille.

Kansainvälisten tapahtumien suuruuden kriteereinä voidaan osallistujamäärän ja vaikuttavuuden lisäksi pitää medianäkyvyyttä sekä kokonaiskustannuksia (Kansainväliset suurtaapahtumat Suomessa 2006). Helsingin olympialaisia ja Ety-huippukokousta seuranneiden kansainvälisten lehtimiesten määrä (1156 ja 1100, Wickström 2002, 58; Reimaa 2008, 150) ylittää nuorisofestivaalin virallisen luvun 880 (Participation in the VIIIth festival). Olympialaisia jännitettiin vuonna 1952 ympäri maailmaa radion äärellä, kun taas nuorisofestivaalilta levisi

myös kuvaa: sosialistimaiden kuvausryhmien lisäksi paikalla olivat amerikkalaiset televisioyhtiöt CBS, NBC ja ABC (Sedergren 2005).

Suurtahtumien kokonaiskustannukset eivät ole oikein vertailukelpoisia: olympialaisiin panostettiin kansallisesti mittavilla rakennushankkeilla, kun taas festivaalia varten ei rakennettu mitään pysyvää. Olympialaisten tappio 174,8 miljoonaa markkaa (5,0 milj. vuoden 2008 euroa, Kokkonen 2008, 280–281) katettiin suomalaisin veikkausvoittovaroin. Nuorisofestivaalista ei koitunut kuluja suomalaisille, sillä sosialistiset maat osallistuivat kustannuksiin sekä rahalahjoituksin että epäsuorasti hoitamalla festivaalikuljetuksia ja lainaamalla kalustoa, kuten retkisänkyjä, majoitukseen. Tilinpäätöksen mukaan kokonaiskulut olivat 247 miljoonaa markkaa (4,9 milj. vuoden 2008 euroa, Tilinpäätös 10.1.1963).

Yhteenvetona suurtahtumien vertailusta voi todeta, että Helsingin olympialaiset oli Suomelle kansallisesti merkittävin ja suurin kansainvälinen tapahtuma, jos otetaan huomioon kisaturismi. Eliitin Ety-prosessin merkitys kylmän sodan kauden myöhemmälle historialle lienee kiistan. Helsingin nuorisofestivaali oli viralliselta osanotoltaan aikansa suurin ja laajapohjaisin idän ja lännen kohtaaminen, jonka kansallinen ja kansainvälinen jännite tekee siitä puhdaspiirteimmän kylmän sodan suurtahtuman Suomen historiassa.

Kotoperäinen festivaalivastustus

Helsingin nuorisofestivaalin toteutusta leimasi alusta asti kylmän sodan jännite, joka johtui ennen kaikkea siitä, että kommunistien hankkeeksi katsottu festivaali oli levittäytymässä puolueettomaan maahan. Puolueettomuuspolitiikkaa harjoittava Suomi ei voinut kieltää ”yksityisluonteista kongressia”, varsinkaan kun Itävallan Wien oli isännöinyt edellistä festivaalia. Presidentti Urho Kekkonen pelkäsi Wienin perusteella, että Helsingistä tulisi suurvaltojen ideologisen välienselvittelyn näyttämö. (Suomi 1994, 38–39.) Toisaalta Wienin festivaalivastustus rohkaisi suomalaisia suhtautumaan kriittisesti

festivaalisuunnitelmiin.

Festivaalihanke poliittinen pohja Suomessa oli kansandemokraattisen liikkeen varassa. Nuorison ja ylioppilaiden kattojärjestöt suhtautuivat perinteisen kielteisesti festivaaliin, ja osa poliittisista nuorisojärjestöistä ilmoitti ryhtyvänsä aktiivisiin vastatoimiin (Selostus festivaalivaltuuskunnan työstä Suomessa). Länsimaiset diplomaatit kävivät pehmittämässä Suomen valtiojohtoa ja saivatkin pääministeri V. J. Sukselaisen terävöittämään hallituksen julkisen festivaalikannan kielteisemmäksi (Suomi 1994, 39–40; Urho Kekkonen päiväkirja 17.2.1961). Helsinki valittiin helmikuussa 1961 kansainvälisen festivaalikomitean perustavassa kokouksessa yksimielisesti festivaalikaupungiksi. Päätös ei ollut festivaalivastustajille yllätys, pikemminkin pettymys, jota *Helsingin Sanomat* oli ennakoitunut jo joulukuussa: ”Kommunistifestivaalit työnnetään väkisin Helsinkiin” (HS 11.12.1960).

Oliko näkemys nuorisofestivaalin kommunistisuudesta oikeutettu? Festivaalijärjestäjien mukaan festivaalit olivat ideologisesti riippumattomia juhlia, joita tosin oli toteutettu valtion tuella sosialistimaissa. Hyökkäävää länsivastaista propagandaa ja kommunistijohtajien kuvia ei nähty enää rauhanomaisen rinnakkaiselon kaudella. Festivaaliosallistujien enemmistö hyväksyi neuvostomallisen sosialismin, mikä ei ollut tavatonta työläisnuorison keskuudessa. Helsingin nuorisofestivaalin toteuttamisen kannalta ratkaisevaa päätös oli tehty Suomen kommunistisen puolueen keskuskomiteassa, joka katsoi kansandemokraattisen järjestöväen voimien riittävän isännyyteen. NKP:n keskuskomitealta saatiin siunaus ja 20 000 dollaria festivaalirahastoon viikkoa ennen Helsingin valintakokousta (SKP:n keskuskomitean ptk 4.6.1960; Ote NKP:n keskuskomitean sihteeristön ptk:sta 14.2.1961). Nuorisofestivaalit pyrkivät toisin sanoen 1960-luvun taitteessa irrottautumaan kommunistimaineestaan, mutta niiden toteutus riippui yhä Moskovan ja paikallisen kommunistipuolueen panoksesta.

Festivaalivastustajat hävisivät ensimmäisen erän, jonka jälkeen vastustusta koordinoimaan

perustettiin Suomalaisen yhteiskunnan tuki-säätiön antikommunistinen työryhmä. Siihen kuuluivat elinkeinoelämän ja ylioppilasjärjestöjen edustajat sekä sosiaalidemokraattien ja kokoomuksen samaan aikaan syntyneen Honkaliiton aktiivit. Ideologinen vastustus tarkoitti festivaalin todellisen luonteen selvittämistä sekä omien joukkojen henkisen kestäväisyyden vaalimista. Teknillisellä linjalla pyrittiin hankaloittamaan juhla- ja majoitustilojen vuokraamista festivaalin käyttöön. Informaatiolinja vastasi festivaalivastaisen tiedotusmateriaalin tuottamisesta ja levittämisestä. Salaisena pysynyt festivaalivastainen kampanja toteutettiin elinkeinoelämän tuella. (Vesikansa 2004, 214–218.)

Festivaalivalmistelut eivät edenneet järjestäjien toivomalla ripeydellä. Kunnan ja valtion virkamiehet olivat haluttomia edistämään festivaalipäämääriä, ja hallituskin vitkutteli kansainvälisen festivaaliyhdistyksen perustamislupaa. Festivaaliväen keskuudessa puhuttiin tietoisesta jarrutuksesta etenkin tilavuokrauskysymyksessä, joka oli valmistelujen akilleenkantapää. Vuoden 1961 lopulla SKP-johto osoitti hermostumisen merkkejä: ”...koska taantumuspiirien vaikutuksesta festivaalin vastustaminen on saatu täysin yhtenäiseksi porvarillisten piirien ja viranomaisten taholla, olisi ehdotettava harkittavaksi niiden vuodelta siirtämistä” (SKP:n poliittisen toimikunnan ptk 27.12.1961).

Festivaalin lykkääminen olisi tulkittu Moskovassa perääntymiseksi painostuksen edessä, mihin ei luonnollisesti voitu suostua (Ševtšenkon raportti festivaalivalmistelusta 12.7.1962). Festivaaliasiat alkoivat edetä, aluksi vaivihkaa kulussien takana, joulukuun alkupuolella, kun syksyinen nootikriisi oli saatu ratkaistua Novosibirskin neuvotteluissa. Suojelupoliisin päällikkö Armas Alhava ryhtyi kartoittamaan festivaalin Suomelle aiheuttamia uhkia, ja ulkoministeriön poliittisella osastolla nimettiin virkamies vastaamaan festivaaliasioista (Poliisineuvos Armas Alhavan P.M. 31.7.1962). Hallitus puolsi kansainvälisen festivaalikomitean rekisteröimistä, kun Novosibirskin dramaattisten neuvottelujen päättymisestä oli kulunut viikko. Nootikriisin

yhteydestä festivaalikysymykseen ei ole suoraa näyttöä, mutta asioiden ajallinen yhteys ei voi olla pelkkää sattumaa.

Festivaalijärjestäjien piina jatkui eduskunta- ja presidentinvaalien yli maaliskuulle, jolloin ratkesi suomenkielisten kansakoulujen saaminen festivaalin majoituskäyttöön. Martti Miettusen toimitusministeriö sai tehtäväkseen suopeamman festivaalikannan julkistamisen:

Ei ole yleisen käytännön eikä myöskään puolueettomuutemme mukaista pyrkiä poliittisista syistä aiheuttamaan vaikeuksia juhlatilaisuuksien järjestäjille. Tällainen neulanpistopolitiikka ei voisi johtaa muuhun kuin ärtyneen ja kiihottuneen ilmapiiriin luomiseen festivaalien ympärille. (--) Etumme vaativat, että festivaalit sujuvat kitkattomasti ja rauhallisesti. (Suomi 1994, 41.)

Neuvostoliiton edustajat Suomessa olivat painostaneet festivaalin tilakysymyksen ratkaisua koko alkuvuoden. SKP:n nuorisosaostossa arvioitiin festivaalin jälkeen neuvostoystävyyden painoarvoa:

Puheenjohtaja (Aimo Aaltonen): ...kyllä tässä hallituksen kannanottoon vaikutti lopuksi Suomen ja Neuvostoliiton väliset ystävyysuhteet. Piti aina ottaa huomioon, että Neuvostoliiton edustaja oli läsnä kun festivaalia edustettiin. (--)

Puheenjohtaja: ...eräessä vaiheessa täytyi hallitusta 'skruuvatakin' eikä siinä kaikki. Kuten tiedätte niin kyllä se tiukassa oli. Mieltunen olisi pysynyt vastustavalla kannalla.

Olavi Poikolainen: Niin olisikin henkilökohtaisesti. Hänhän sanoikin, että meidät on pakotettu tähän ja että jos te ette perääntynyt niin on pakko järjestää tämä asia. (SKP:n nuorisosaoston keskustelupkt 13.8.1962.)

Hallituksen kannanotto sekä suojelupoliisin yhteydenotot saivat suomalaiset festivaalivastustajat kevään kuluessa vetäytymään aktiivisista toimenpiteistä (Vesikansa 2004, 218–220). Passiivinen vastustus näkyi festivaaliviikolla siten, että suomalaiset valtalehdet kirjoittivat

niin vähän kuin mahdollista suomalaisittain historiallisesta kansainvälisestä tapahtumasta. Festivaaliviikon ykkösuutisia kulttuuripuolella olivat Kotkan meripäivät ja yleisurheilumaaottelu Suomi–Ruotsi.

Ulkomainen festivaalivastustus ja mellakat

Amerikkalaisten festivaalivastustajien rantautumista Suomeen tiedettiin odottaa Wienin kokeusten perusteella. Suojelupoliisi teki ennaltaehkäisevää työtä pohjoismaisten, amerikkalaisten ja länsisaksalaisten virkaveljiensä kautta rajoitukseen etenkin pelättyjen emigranttijärjestöjen maahanpääsyä (Poliisineuvos Armas Alhavan P.M. 31.7.1962). Myös suomalaiset ylioppilaat pyrkivät kansainvälisten yhteyksiensä kautta korostamaan Suomen arkaluonteista ulkopoliittista asemaa noottikriisin jälkeisessä tilanteessa. Kärjekkäät festivaalivastaiset toimenpiteet vaikeutaisivat Suomen puolueettomuuden ylläpitoa.

Amerikkalaisten festivaalivastaisen operaation toteutti CIA:n rahoittama peitejärjestö *Independent Research Service* (IRS), joka oli toiminut toisella nimellä jo Wienin festivaalilla. IRS valmensi noin 150 opiskelijan festivaalivastaisen iskujoukon, jonka virallisena tehtävänä Helsingissä oli puolustaa amerikkalaisia ”vapaa maailman” arvoja ja tarjota vaihtoehtoja sosialistimaiden yksiääniselle propagandalle. Välineinä olivat kolmella kielellä (englanti, ranska, espanja) julkaistu, jokaisena festivaalipäivänä ilmestynyt sanomalehti *Helsinki Youth News* sekä vastafestivaalina tunnettu *Young America Presents* -näyttely, joka keskittyi moderniin taiteeseen, arkkitehtuuriin ja jazziin. Amerikkalaisten tiedotuskeskus, jota johti amerikkalaisen naisliikkeen myöhempi keulakuva Gloria Steinem, huolehti siitä, että festivaalista levisi länteen vain kriittisiä näkemyksiä. (Rislakki 1982, 422–426; Stern 1997, 127–130.)

Suojelupoliisi niputti festivaalivastaisen propagandan levittäjiksi myös sveitsiläiset katoliset ylioppilaat (*Swiss Centre*), hollantilaisen ylioppilaskahvilan (M/S Mathilde) sekä sosiaa-

lidemokraattien kansainvälisen liiton (IUSY) infokeskuksen. Ne pyrkivät luomaan kontakteja etenkin kehittyvän maailman festivaaliosallistujiin. Emigranttijärjestöistä festivaaliviikolla näkyivät balttipakolaisten Tukholmasta käsin toiminut *Scandinavian Youth Service*, venäläisemigranttien *Narodno Trudovoj Sojuz* (NTS) sekä kuubalaisten *Directorio Revolucionario Estudiantil* (DRE). (Suojelupoliisin festivaaliraportti.) Suojelupoliisi oli ohjeistettu pidättämään NTS:n propagandan jakajat ja takavarikoimaan painatteet, joiden katsottiin vaarantavan Suomen suhteita vieraaseen valtioon. Helsingissä vaikutti festivaaliviikolla myös uskonnollisia ja pasifistisia ryhmiä, jotka pyrkivät vaihtelevalla menestyksellä levittämään sanomaansa festivaaliväen keskuuteen.

Kylmän sodan jännitettä festivaaliviikolle (28.7.–6.8.1962) loivat sekä Suomen sisäsynnyttiset tekijät että ulkomaalaisten festivaaliosallistujien ja -vastustajien vastakkainasettelu. Festivaali oli politisoitunut valmisteluvaiheessaan niin läpikotaisin, että jännityksen purkautuminen oli enemmän kuin todennäköistä. Kansainvälisen huomion – sekä myönteisen että kielteisen – keskipisteenä oli Neuvostoliiton huippuunsa trimmattu valtuuskunta sekä muurin erottaman idän, lännen ja Länsi-Berliinin festivaalivaltuuskuntiin jakaantuneet saksalaiset. Tiukoista varotoimenpiteistä huolimatta yhdeksän DDR-valtuuskunnan jäsentä loikkasi Länsi-Saksan kaupallisen edustuston kautta länteen (Hentilä 2004, 101–104).

Festivaalikysymyksen jännite purkautui Helsingin ydinkeskustassa neljänä iltana nuorisomellakoiksi, joiden taltuttamisessa poliisi joutui turvautumaan ratsujen ja patukoiden lisäksi ensimmäisen ja toistaiseksi viimeisen kerran kyynelkaasuun (Lauhakangas & Vuoristo 1991, 100–101). Levottomuudet käynnistyivät festivaalivajajaisten aaton iltana, jolloin Vanhan ylioppilastalon ympäristöön pakkautui 2000–3000, pääsääntöisesti 15–18-vuotiasta nuorta. Ulkomaalaisten festivaalivieraiden kanssa oli kahinoitu päivän mittaan, ja illemmalla alkoivat kaikua rytmikkäästi toistetut, festivaali- ja

neuvostovastaiset iskulauseet: Alas festivaali! Tule vaan nootti! Vapaa Suomi! Myös Neuvostoliiton festivaalivaltuuskunnan Sputnik-klubia Kaisaniemen puistossa häirittiin. Poliittisesti tietoiset huutelijat olivat väkijoukossa pieni vähemmistö; valtaosa nuorista oli paikalla, koska tanssipaiikat pidettiin rukouslauantaisin suljettuina ja poikkeuksellinen ulkomaalaisten määrä herätti uteliaisuutta.

Festivaaliavajaisten iltana meno Vanhan edustalla riistäytyi hallitsemattomaksi, kun edellisiltaa suurempi väkijoukko pysäytti Mannerheimintien liikenteen, kivitti ohi pyrkineitä festivaalibusseja ja kohdisti ilkivaltaa irtaimistoon. Muutamat festivaalidelegaatit loukkaantuivat hyökkäyksissä lievästi. Järjestyspoliisi oli riittämättömästi varustautunut pitämään kurissa huutelevia, vellovia ja osin juopuneita väkijoukkoja. Järjestys palautettiin vasta aamu-yön puolella ratsupoliisipartion voimin. Kyynelekaasurangaistuksiin turvaututtiin kolmantena mellakkailtana, kun festivaalijärjestäjät olivat vaatineet hallitukselta kurinpalautusta ja osa päivälehdistä oli jo tuominnut mellakat. Poliisi otti häiriötekojen johdosta kiinni ja kuulusteli yhteensä 133 henkilöä, joista toistakymmentä tuomittiin myöhemmin Helsingin raastuvanoikeudessa jopa muutaman kuukauden ehdottomiin vankeusrangaistuksiin. (Suojelupoliisin festivaaliraportti; KU 8.3.1962.)

Poliisitutkimuksissa festivaalimellakoiden taustalta ei löydetty tietoista johtamista tai yllyttämistä. Suojelupoliisin mukaan suomalaisnuoriso ei hyväksynyt kommunistista festivaalia, mitä kantaa lehdistön kielteinen etukäteisrummutus oli vahvistanut. Nuoria oli myös ärsyttänyt festivaalinuorten ”pohjoismaiselle mentaliteetille” vieras pukeutuminen ja käytös, etenkin kiinnostus Pohjolan vaaleisiin neitoihin. Provisoivana tekijänä pidettiin myös venäläisiä kaitinautoja, jotka levittivät festivaalipropagandaa. (Suojelupoliisin festivaaliraportti.) Johtopäätöksissä näkyy suojelupoliisin kommunisminvastaisuus: festivaaliväki oli itse aiheuttanut ongelmansa tulemalla Suomeen, ja nuorison holtiton käytös oli jossain määrin ymmärrettävää.

Festivaalimellakat olisivat todennäköisesti käynnistyneet ilman ulkomaalaisten panostakin, mutta sekä idän että lännen toimittajaryhmien innokkuus dramaattisten tapahtumien raportointiin ei ollut omiaan hillitsemään nuoria. Festivaalijärjestäjät uskoivat, että nuorisoa rohkaistiin festivaalivastaisiin mielenilmauksiin väkijuomatarjoilulla (KU 31.7.1962). Todisteet väitteiltä uupuvat, mutta on ilmeistä, että ainakin Mathilden ylioppilaskahvilassa tarjoiltiin alkoholia.

Festivaalimellakat kehittyivät alkuvaiheen poliittisista mielenilmauksista kohti ”lätähätunorison” ja poliisin keskinäistä voimankoe-tusta, jonka poliisi lopulta voitti. Poliittisen mellakoinnin käynnistäjät olivat ylioppilaita ja maakunnista saapuneita oikeistonuoria, jotka eivät tyytyneet suomalaisten festivaalivastustajien enemmistön passiivisuuteen (Ilkka Kultasen haastattelu; Nikkilä 2007, 32). Ulkopaikkakuntalaisten radikaalisuus poikkeusoloissa on tuttu ilmiö esimerkiksi kevään 1918 sisällissodasta, jossa niin kutsutut lentävät osastot syyllistyivät paikallisia useammin terroriin (Tikka 2009, 231–244).

Suomalaiset sanomalehdet kirjoittivat poikkeuksellisista festivaalimellakoista ja tuomitsivat ne yksimielisesti. Toinen aihe, joka ylitti festivaaliohjelmaa boikotoineen valtalehdistön uutiskynnyksen, oli presidentti Kekkonen hieman jälkijättöinen kannanotto järjestyshäiriöihin:

Olin päättänyt, että nuorisofestivaaleihin maasamme kohdistuvien mielipiteiden erilaisuuden vuoksi en käy festivaalien tilaisuuksissa. Helsingin festivaaleilla tapahtuneiden järjestyshäiriöiden ja ilkivaltaisuuksien vuoksi olen kuitenkin katsonut tarpeelliseksi olla vieraana tänä iltana järjestettävässä Unkarin kansallisessa konsertissa siten esittäkseni valitteluni edesvastuuttomien pääkaupungin nuorisopiirien meitä suomalaisia hävettävän käyttäytymisen johdosta. (Suomi 1994, 43.)

Kekkosesta tuli ensimmäinen ja tietävästi viimeinen läntinen valtionpäämies, joka on osallistunut kansainvälisten nuorisofestivaalien

viralliseen ohjelmaan. Elämäkerturi Juhani Suomi on tulkinnut eleen anteeksipyyntöksi ja unkarilaisille annetun ”löysän” lupauksen lunastamiseksi. Ehkä niinkin, mutta festivaalijärjestäjät olivat jo helmikuussa 1961 tietoisesti pyrkineet edistämään festivaalivalmisteluja unkarilaisten yhteyksillä Kustaa Vilkunaan ja presidentti Kekkoseen. (Suomi 1994, 43; Kansainvälisen festivaalikomitean kokouksen valmisteluista 3.2.1961.)

Festivaalimellakka oli kylmän sodan konflikti, jonka kaikki asianosaiset pyrkivät kääntämään hyödykseen: läntiset tarkkailijat pitivät mella-koita vapaan Suomen nuorison vihamielisenä demonstraationa festivaalia vastaan (Sigmund 1962, 59). Neuvostoliittolaiset puolestaan saivat todisteita suomalaisten rauhallisen ulkokuoren alla piilevästä ”räkänokkaisesta fasismista”¹ (Aurinkoa, sadetta, hymyä). Suomalaiset festivaalijärjestäjät, jotka olivat häpeissään vieraitensa kohtelusta, syyttivät poliittisia vastustajiaan, ennen muuta sosiaalidemokraatteja, mellakoiden lietsomisesta. Suomessa mellakat ja Kekkonen kannanotto kuitenkin muuttivat yleistä mielipidettä festivaalille suopeammaksi (von Bonsdorff 1986, 71). Presidentti sai mellakoista perustelun osallistua Unkarin konserttiin ja osoittaa sympatiamia festivaalille, mikä katsottiin läntisissä diplomaattipiireissä ja tiedotusvälineissä taipumiseksi neuvostoliittolaisten tahtoon (Hentilä 2004, 100–101; Urho Kekkonen päiväkirja 3.8.1962).

Presidentti Kekkonen palasi marraskuussa 1962 Paasikivi-seuran juhlassa pitämässään ulkopoliittisessa linjapuheessa (loiskiehunna) yllättäen festivaalimellakoihin. Hän piti niitä todisteena siitä, että ”eräät suomalaiset piirit halusivat viedä oman demokratiamme puolustamisen kylmän sodan rintamalinjoille, so. kansainvälinen antikommunismi asetettiin Suomen puolueettomuuspolitiikan edelle”. Yksityishenkilöillä tai järjestöillä, jotka näin menettivät, ei ollut ”rakentavaa osaa suomalaisessa valtioelämässä”. (Kekkonen 1967, 258–260.) Noottikriisin jälkeisessä Kekkonen Suomessa puolueettomuus oli laajenemassa ”valtioiden

välisestä suhteesta kansalaishyveeksi ja (se) ulottui valtiollisesta elämästä kansalaisyhteiskunnan arkisiin askareisiin” (Apunen 2005, 123).

Varsinaisen festivaalin monipuolinen kulttuuri-, urheilu- ja keskusteluohjelma saatiin vietyä läpi suhteellisen rauhallisissa merkeissä. Ulkomaiset festivaalivastustajat pyrkivät osallistumaan poliittisluonteisiin seminaareihin ja kyseenalaistamaan neuvostomyönteisten näkemysten hegemoniaa. Heitä kuunneltiinkin suvaitsevaisuuden nimissä, vaikka soraäänten esittäjät valittivat usein tulleen erilaisin verukkein ohitetuiksi. (Communist Youth Activities, 1823–1824, 1835.) Kamppailua tulevaisuuden toivojen suosiosta käytiin pääasiassa myönteisin jos toki propagandistisin keinoin koettamalla vedota etenkin hiljan itsenäistyneiden maiden festivaalivieraisiin. Vastustajat onnistuivat hajottamaan Ceylonin valtuuskunnan, josta osa palasi näyttävästi kotimaahansa kesken festivaaliviikon – sosiaalidemokraattien IUSY:n kustannuksella (Bresslein 1973, 120). Sosiaalidemokraattinen lehdistö kiinnitti huomiota myös festivaalin järjestysmiesten ylilyönteihin, joista muutamat johtivat myöhemmin oikeuskäsittelyyn ja tuomioon (Suojelupoliisin festivaaliraportti).

Unohdettu Helsingin nuorisofestivaali?

Helsingin nuorisofestivaali on koostaan ja draamaattisista tapahtumistaan huolimatta heikosti tunnettu osa kylmän sodan, Suomen ja Helsingin kulttuuripoliittista historiaa. Se mainitaan monissa tutkimuksissa vähäpätöisenä sivujuonteena ja ohitetaan tuoreissa Helsinki-historioissa kokonaan (Helsingin historia vuodesta 1945, osat 1–3; Silvanto & Oinaala 2007, 29–42). Vakiintuneen käsityksen mukaan Helsinki ja Suomi ovat ennen Ety-huippukokousta olleet ”näyttävästi maailmankartalla” talvisodassa ja Helsingin vuoden 1952 olympiakisoissa (Reimaa 2008, 159). Ehdotan lopuksi muutamia syitä Helsingin nuorisofestivaalin unohdukselle.

Helsingin nuorisofestivaali oli monisyinen ja -ulotteinen suur tapahtuma, josta jäi aikalais-

kokijoille hämmäntynyt olo. Puolueeton Suomi oli tahtomattaan suurvaltojen kulttuurisen kohtaamisen näyttämönä kylmän sodan kulminoitumisvaiheessa. Poliittisesti latautunutta festivaalia ei edes pyritty kääntämään idän ja lännen väliseksi sillanrakennukseksi, jossa suomalaiset sittemmin Kekkonen johdolla profiloituivat. Festivaali toi Suomelle kiusallista kansainvälistä huomiota noottikriisin jälkitunnelmissa, kun sitä kaikkein vähiten kaivattiin. Toisaalta festivaaliprosessi saattoi jossain määrin lisätä läntisten tarkkailijoiden ymmärrystä Suomen erityisolosuhteita ja puolueettomuuspolitiikkaa kohtaan.

Festivaalin toteuttaminen rajatuilla resursseilla oli kansandemokraattisen järjestöväen voimannäyte, mutta muistoa tahrasi mellakafestivaalin maine maailmalla. Festivaalin 1950-lukulainen kulttuurikäsitys, yhdistelmä kansantanhua ja korkeakulttuuria, osoittautui myös varsin pian aikansa eläneeksi. Festivaali oli sekoittanut myös äärivasemmiston perinteistä vastakulttuurista käytinvoimaa, sillä juhlat toteutettiin lopulta yhteistyössä valtio- ja virkavallan kanssa.

Viitteet

- 1 Jevgeni Jevtušenko kirjoitti neuvostoliittolaisvaltuuskunnan festivaalitunnelmista samannimisen runon, joka suomennettiin ja julkaistiin mellakoinnin vielä jatkuessa *Kansan Uutisissa* 30.7. 1962.

Lähteet

Alkuperäislähteet

Helsingin Sanomat (HS) 11.12.1960
Kansainvälisen festivaalikomitean kokouksen valmisteluista 3.2.1961. Rossijski gosudarstvennyi arhiv sotsio-polititšeskoj istorii RGASPI

Muutamat näkyvät festivaalivastustajat joutuivat selittelemään toimintansa motiiveja neuvostoystävyyden syvennyttyä maan tavaksi (Laakso & Åberg 2006, 188–189). Nykyään heidän edesottamuksiaan ymmärretään paremmin, ja huomio kohdistuu pikemminkin siihen, miten yksimielisesti suomalaiset saatiin Kekkonen puolueettomuus- ja ystävyyspolitiikan kannattajiksi Neuvostoliiton viime vuosikymmeniksi (Pernaa 2009, 109–111).

Helsingin nuorisofestivaalilla on paikkansa Suomen kylmän sodan kauden historian kansallisessa kertomuksessa. Nuorisofestivaalien historian jatkumossa – festivaaleja on yhä järjestetty 2000-luvulla – Helsinki muistetaan mellakoistaan ja Kekkonen osallistumisesta. Festivaalien piti puolueettomien maiden jälkeen lähteä valloittamaan Afrikkaa, mutta sekä Algerian (1965) että Ghanan (1966) festivaalit peruttiin vallanvaihdosten takia (Bresslein 1973, 115–124). Kun loput kylmän sodan kauden festivaalit järjestettiin jälleen sosialistisissa maissa, jäi Helsingin festivaali myös yhdeksi dynaamisen Hruštševin kauden näyttävimmistä kulttuurisista interventioista.

(Komsomol-arkisto). Vremennyi opis: Vsemirnyi VIII festival v Helsinki, d. 6.
Kansan Uutiset (KU) 8.3., 30.7. ja 31.7.1962
Ote NKP:n keskuskomitean sihteeristön ptk:sta

- 14.2.1961. *NKP ja Suomi. Keskuskomitean salaisia dokumentteja 1955–1968* (1992). Toim. Viktor Tšernous & Hannu Rautkallio. Helsinki: Tammi, 108.
- Participation in the VIIIth festival. VIIIth World Festival of Youth and Students for Peace and Friendship. Kansan Arkisto 1F Festivaali -62 ry Kansainvälinen festivaaliyhdistys Hd, 12. ohjelma.
- Poliisineuvos Armas Alhavan P.M. Suojelupoliisin toimenpiteet Helsingin festivaalien varalta 31.7.1962. Suojelupoliisin arkisto, 7 E 2, Selostukset festivaalin aikana sattuneista järjestystyöskäytännöistä.
- Selostus festivaalivaltuuskunnan työstä Suomessa. Kansan Arkisto, 1B SKP 1944–, Nuorisosaasto.
- Ševtšenkon raportti festivaalivalmistelusta 12.7.1962: O nekotoryh momentah podgotovki VIII vsemirnogo festivalja molodjoži i studentov v Helsinki. RGASPI (Komsomol-arkisto), Vremennyi opis: Vsemirnnyi VIII festival v Helsinki, d. 4.
- SKP:n keskuskomitean ptk 4.6.1960. Kansan Arkisto, 1B SKP 1944–, Cb.
- SKP:n nuorisosaaston keskusteluprk 13.8.1962. Kansan Arkisto, 1B SKP 1944–, Nuorisosaasto.
- SKP:n poliittinen toimikunta ptk 27.12.1961. Kansan Arkisto, 1B SKP 1944–, Cc 16.
- Suojelupoliisin festivaaliraportti. Suojelupoliisi: Maailman Nuorison ja Ylioppilaiden 8. Rauhan ja Ystävyyden Festivaali Helsingissä 29.7.–6.8.1962. Ulkoasiainministeriön arkisto, 67 U kirjeenvaihto 3.
- Tilinpäätös 10.1.1963. Kansan Arkisto, 1F Festivaali 1962, Hd kv yhdistys.
- Urho Kekkosen päiväkirja 14.2.1961 ja 3.8.1962. *Urho Kekkosen päiväkirjat 1, 1958–62* (2001), Toim. Juhani Suomi. Helsinki: Otava, 404, 495.
- Muut lähteet**
- Apunen, Osmo (2005), *Linjamiehet. Paasikivi-seuran historia*. Helsinki: Tammi.
- Aurinkoa, sadetta ja hymyä* (1962), Neuvostoliittolainen elokuva Helsingin nuorisofestivaalista. Ohjaus Leonid Mahnatš ja Jekaterina Veriševa. Suomen elokuva-arkisto.
- von Bonsdorff, Johan (1986), *Kun Vanha vallattiin*. Helsinki: Tammi.
- Bresslein, Erwin (1973), *Drushba! Freundschaft? Von der kommunistischen Jugendinternationale zu den Weltjugendfestspielen*. Frankfurt: M. Fischer.
- Communist Youth Activities* (1962), (Eighth World Youth festival, Helsinki, Finland, 1962). Hearings before the Committee on un-American activities, Washington: U.S. Government printing office.
- Festival attendance (1963), Festival attendance. – *Youth and Freedom*. V:4, Spring 1963, 11.
- Fields, Marek (2009), *Winning Finnish Hearts and Minds – British and American Propaganda and Cultural Diplomacy in Finland, 1945–1962*. Unpublished licentiate's thesis, Department of History, University of Helsinki.
- Helsingin historia vuodesta 1945*. 1–3 (1997, 2000, 2002). Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Hentilä, Seppo (2004), *Harppi-Saksan haarukassa. DDR:n poliittinen vaikutus Suomessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hoberman, John (1986), *The Olympic Crisis. Sport, politics and the Moral Order*. New Rochelle & New York: Aristide D. Caratzas Publisher.
- Ilkka Kultasen haastattelu, 31.7.2002. Radio Suomi, Ylen aikaisen iltapäivälähetys, toim. Olli Ihmäki. Ääninauha kirjoittajalla.
- Kansainväliset suurtaapahtumat Suomessa (2006), Ehdotus kansalliseksi strategiaksi. Opetusministeriön työryhmämuiستioita ja selvityksiä 2006:27. Helsinki: Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr27.pdf?lang=fi>
- Kekkonen, Urho (1967), *Puheita ja kirjoituksia. 2. Puheita presidenttikaudelta 1956–1967*. Helsinki: Weilin+Göös.
- Koivunen, Pia (2009), The 1957 Moscow Youth Festival: Propagating a New, Peaceful Image of the Soviet Union. – *Soviet State and Society under Nikita Khrushchev*. Ed. Melanie Ilič & Jeremy Smith. London: Routledge, 46–65.
- Kokkonen, Jouko (2008), *Kansakunta kilpasilla. Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krekola, Joni (2002), Kuumia tunteita ja kylmää sotaa nuorisofestivaaleilla. – *Työväki ja tunteet*. Toim. Elina Katainen & Pirkko Kotila. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 251–276.
- Laakso, Mikko & Åberg, Veijo (2006), *Sosialismiin! Sosialidemokraattiset nuoret 1906–2006*. Helsinki: Sosialidemokraattiset Nuoret ry.
- Lauhakangas, Outi & Vuoristo, Tauno (toim. 1991), *Napit vastakkain. Suomalaiset poliisit kertovat*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MacAloon, John J. (1984), Olympic Games and the Theory of Spectacle in Modern Societies. – *Rite, Drama, Festival, Spectacle. Rehearsal towards a Theory of Cultural Performance*. Ed. John MacAloon. Philadelphia: Institute for the Study of Human Issues, 241–282.

- Nikkilä, Reijo, *Minun festivaalini* (2007), *Rauhaa ja ystävyyttä. Maailman nuorison ja ylioppilaitten rauhan ja ystävyyden festivaalit*. Tampere: Lenin-museo.
- Pernaa, Ville (2009), Ystävyyspolitiikan kukintoja. Suomalais-neuvostoliittolaisen yhteistoiminnan laaja kirja YYA-Suomessa. – *Poliittista ystävyyttä*. Toim. Vesa Vares. Turku: Turun yliopisto, 105–124.
- Reimaa, Markku (2008), *Kekkosen katiska. Suomen toiminta Etykissä 1968–1989*. Helsinki: Edita.
- Rislakki, Jukka (1982), *Erittäin salainen. Vakoilu Suomessa*. Helsinki: Love-kirjat.
- Sedergren, Jari (2005), Kylmän sodan kulttuuri-politiikkaa, 24.7.2005 <http://sedis.blogspot.com/2005/07/kylmn-sodan-kulttuuripolitiikka.html>
- Sigmund, Paul E. (1962), Helsinki – The Last Youth Festival? – *Problems of Communism*, 5:XI, 58–62.
- Silvanto, Satu & Oinaala, Anu (2007), Sibeliusviikoilta Helsingin juhlatilaisuuksille – helsinkiläistä festivaalihistoriaa kuudelta vuosikymmeneltä. *Festivaalien Helsinki. Urbanin festivaalikulttuurin kehitys, tekijät ja kokijat*. Toim.
- Satu Silvanto. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 29–42.
- Stern, Sydney Ladensohn (1997), *Gloria Steinem. Her Passions, Politics, and Mystique*. Secaucus: Birch Lane Press.
- Suomi, Juhani (1994), *Presidentti. Urho Kekkonen 1962–1968*. Helsinki: Otava.
- Taubman, William (2005), *Khrushchev. The Man, His Era*. London: Simon & Schuster.
- Tikka, Marko (2009), Punainen ja valkoinen terrori. – *Sisällissodan pikkujättiläinen*. Toim. Pertti Haapala & Tuomas Hoppu. Helsinki: WSOY, 226–244.
- Vesikansa, Jarkko (2004), ”*Kommunismi uhkaa maatamme*”. *Kommunisminvastainen porvarillinen aktivismi ja järjestötoiminta Suomessa 1950–1968*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Wickström, Mika (2002), *Helsinki 1952*. Helsinki: Suomen urheilumuseosäätiö.
- Viitanen, Reijo (1994), *Punainen aate, sininen vaate. Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto 50 vuotta*. Helsinki: SDNL ry.
- Wilford, Hugh (2008), *The Mighty Wurlitzer: How the CIA played America*. Cambridge: Harvard University Press.

Tiedä enemmän

Idäntutkimus ilmestyy neljä kertaa vuodessa noin 100 sivun tietopakettina. Lehden teemoja ovat olleet mm. Venäjän Media, Epävirallinen Venäjä, Islam Venäjällä, Baltia, Karjala ja Emigrantit.

”Idäntutkimus on hauskan monipuolinen: perinteisen Venäjän talouden ja poliittisen tutkimuksen rinnalla käsitellään yhtä luontevasti vaikkapa teatteria, valokuvaa ja kirjallisuutta”

Jan Rydman, Tieteessä tapahtuu 6/2004

”Tähän mennessä ilmestyneitä numeroita lukee ilokseen... Idäntutkimus on elävä ja ajan hermolla oleva lehti, joka ei tingi tasosta ja luottaa asiaan.” **Pekka Pesonen**, Helsingin Sanomat 22.5.2004

Vuositilaus 28 euroa, ulkomaille 33 euroa ja opiskelijat 18 euroa

Tilaukset:
Idäntutkimus,
VIETS ry,
Aleksanteri-instituutti,
PL 42,
00014 Helsingin yliopisto,
puh (09) 1912 3645
faksi (09) 1912 4175
viets-idantutkimus@helsinki.fi

www.helsinki.fi/idantutkimus